

ODFA évértékelő - 2012

Előzmények

Az ODFA Magyarország 2008-os megalakulása óta a Nyílt Dokumentum Formátum (ODF - MSZ ISO/IEC 26300) ismertté vált a politikai döntéshozók, az informatikai szakemberek körében. Szövetségünk kezdeményezésére 2009-ben az ODF magyar nemzeti szabvánnyá vált, a Parlament pedig még ugyanabban az évben elfogadta a nyílt szabványokról szóló törvényjavaslatot, amelynek értelmében az állami hivatalok, a közműszolgáltatók és az állampolgárok e-kapcsolatairól törvény mondja ki, hogy a nyílt szabványoknak megfelelőnek kell lenniük.

Számos önkormányzat, bíróság és oktatási intézmény példája bizonyította, hogy a nyílt formátumok sikeresen alkalmazhatók a hazai közigazgatási, oktatási intézményekben is. 2009-ben a Gazdasági Minisztérium egy Pilot projektet indított el kifejezetten azzal a céllal, hogy kiderüljön, milyen feltételekkel kezdődhet meg a szabad szoftverek bevezetése a központi közigazgatásban. A hatásvizsgálat eredményesnek bizonyult, igazolta, hogy megkezdődhet a szabad szoftverek teljes körű bevezetése, amellyel az Állam négyévente akár 100 milliárd forintot is megtakaríthat.

Az akkori ellenzék, a Fidesz MPP számára sem volt ismeretlen a probléma. Szinte minden hazai fórumon elhangzott, hogy "a Fidesz politikusai szeretnék jelentős mértékben csökkenteni azt a verseny- és végeredményében kínáló helyzetet, mely Magyarországon az ICT infrastruktúrák terén sajátos függési viszonyok kialakításával kiszolgáltatottá tette a magyar államot a dokumentum- és információkezelés, valamint az információs szabadság területén".

2010-ben Nyitrai Zsolt, Infokommunikációs Államtitkár, a Szövetségünk által rendezett nemzetközi, szabad szoftveres közösségi találkozó - OOoCon2010 - megnyitóünnepségén, a Parlamentben jelentette ki, hogy a "Kormány független és modern Magyarországot akar, aminek része lesz az is, hogy csökkentik az informatikai infrastruktúrák piacán kialakult függőségeket". Ezzel többek között azokra a milliárd forintos közbeszerzésekre is utalt, amelyekkel az ország a Microsoft szoftverekhez láncolta magát. Nyitrai Zsolt ezzel egy időben bejelentette, hogy "újabb lépésként ősztől ingyen igényelhetnek nyílt forráskódú termékeket az iskolák". Szövetségünk több alkalommal jelezte, hogy a nyílt dokumentumformátum hazai elfogadottsága és közigazgatási beágyazottsága kapcsán pozitív fejleményekre számít, mivel a szakminisztérium láthatóan érti a nyílt formátumok jelentőségét.

A 2011-es évben a Kormány bejelentette, hogy megszünteti az amerikai szoftveróriás monopolhelyzetét az oktatási szektorban és támogatta két nyílt oktatási platform elterjedését. Emellett több állami szervnél és szervezetnél - a Nemzeti Adó- és Vámhivatalban, a Magyar Fejlesztési Bankban és az Infokommunikációs Államtitkárságon - kezdték meg a szabad szoftverek próbaüzemét. A Pilot projektek eredménye azóta sem került nyilvánosságra. A 2011-es évben még számos jel utalt arra, hogy az államigazgatásban széles körben kívánják alkalmazni a nyílt dokumentumformátumot és a szabad szoftveres megoldásokat. Miután a kormány számtalan alkalommal hitet tett amellett, hogy biztosítja az ország informatikai függetlenségét és követni fogja az Európai Unió ajánlását, a hazai vállalkozók és szervezetek megkezdték a felkészülést a váltásra.

Évértékelő

2012-ben a helyzet jelentősen megváltozott.

A kormány által korábban meghirdetett, 50-60 000 munkaállomást érintő **újabb pilotok, átállások többsége el sem jutott a megvalósításig**, mellesleg a korábbi eredmények sem kerültek nyilvánosságra. Bár a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium szólamok szintjén jelezte, hogy a projektek igazolják az átállás megvalósíthatóságát, a folyamat soha nem kezdődött el. Mindeközben a központi IT infrastruktúra fejlesztéséért felelős Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (NISZ) az IT struktúrák frissítését és egységesítését a legújabb Microsoft szoftverek beszerzésével végezte el.

Ellentétben az többi Európai Unió országgal, a kormányrendelet, amely a nyílt dokumentumformátum bevezetését írta elő, már 2011-ben sem követelte meg az ODF egyértelmű használatát. A rendelet megalkotásának eredeti célja az volt, hogy egységesen lehetővé, majd kötelezővé tegye a nyílt, szabványos formátumok, ezen keresztül a költséghatékony szoftverek használatát, ugyanakkor nem definiálta a nyílt szabvány fogalmát. Már ekkor világossá vált, hogy **az elfogadott rendelet a megfelelő garanciák és szankciórendszerek hiányában nem érheti el célját.**

Ezt igazolja, hogy **az állami informatikai közművek nagy része a mai napig nem teszi lehetővé, hogy az állampolgárok, vállalkozások, önkormányzatok nyílt dokumentumformátumokat és szabad szoftvereket alkalmazva tudják használni az állami szolgáltatásokat** (pl. pályázati rendszerek, Magyar Államkincstár alkalmazásai, ügyfélkapu stb.). A vonatkozó törvény értelmében ez felveti a jogsértés lehetőségét is. Miközben tehát a Kormány azt szeretné elérni, hogy az államigazgatás hatékonyabban és olcsóbban működjön, ugyanakkor saját maga is a zárt, költséges és nemszabványos megoldásokat vásárolja meg, és telepíti munkaállomások százezreire a közhivatalokban, oktatási intézményekben, ezzel gátolva saját meghirdetett céljait. Az ODFA-nak nincs tudomása arról, hogy a 2011-es kormányrendelet bármilyen módon csökkentette volna az ország amerikai szoftveróriásnak való kiszolgáltatottságát.

A közoktatásban is teljes fordulat történt a korábban kitűzött célokhoz képest a 2012-es év során. Bár az informatikai stratégia (Digitális Cselekvési Terv) része volt, hogy a Kormány jelentősen csökkenti a monopolhelyzetben lévő informatikai vállalat dominanciáját az oktatási szférában, a szakminisztérium nem gondoskodott arról, hogy az átállás és a nyílt megoldások oktatása valóban megkezdődhessen. Az oktatási intézményekben a mai napig csak egy szűk réteg ismerheti meg a szabad szoftveres technológiákat a tanórákon, a szakemberképzésben pedig nem indult el olyan program, amely a váltáshoz szükséges tudást megteremtené.

A politikai hátraarc 2012 nyarán különösen érzékelhetővé vált, amikor Lázár János bejelentette, hogy "52 milliárd forint értékben" fogadnak el egy "ingyenes digitális oktatási alapsomagot" a redmondi szoftveróriástól. A bejelentésre reagálva Szövetségünk kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy ezek a zárt licencek képesek-e megfelelő szinten támogatni a magyar közigazgatás által megkövetelt, nyílt dokumentumformátumok használatát, valamint hogy a felajánlott szolgáltatásokat lehet-e mindenki által szabadon elérhetően használni. A felajánlás kapcsán tisztázni szeretnénk volna, hogy ez az együttműködés nem ütközik-e a hatályos magyar adatvédelmi törvényekbe. **Felszólítottuk az illetékes döntéshozókat, hogy fontolják meg az általunk felvetett szempontokat, mielőtt újra arra biztatnák az intézményeket, hogy egy monopol szolgáltató termékeit használják.**

2012 novemberében a Miniszterelnök, Orbán Viktor fogadta a Microsoft második emberét – akárcsak szintén miniszterelnökként Gyurcsány Ferenc 2009-ben -, majd pár héttel később Szíjjártó Péter bejelentette, hogy a Kormány stratégiai megállapodást köt az amerikai multinacionális vállalattal. Az együttműködés részletei egyelőre ismeretlenek, az államtitkár bejelentése alapján annyi bizonyos, hogy **a kormány az amerikai céggel együttműködve kívánja létrehozni a nemzeti digitális közoktatási portált és digitalizálni a hazai közoktatási tananyagokat.**

Ez a döntés komoly kételyeket vet fel és rendkívül káros az országra nézve. Kétséges, hogy egy zárt forráskódú, magántulajdonban lévő rendszer képes-e kezelni a nyílt dokumentumformátumokat, valamint

hogy a felajánlott szolgáltatásokat lehet-e mindenki által elérhető módon használni. Tisztázatlan, hogy kik fogják birtokolni a portálon kezelt adatokat, és ha véget ér az együttműködés, mennyibe fog kerülni és egyáltalán megoldható lesz-e a kiszállás, illetve az adatok visszajuttatása. Az sem világos, hogy hogyan viszonyul ez a döntés a korábbi szabad szoftvereket támogató kormányrendelet gyakorlati megvalósításához, illetve a Digitális Cselekvési Terv által kitűzött célokhoz, és a magyar informatikai vállalkozások helyzetbe juttatásához.

Az EKOP forrásból 200 millió forinttal finanszírozott Szabad Szoftveres Kompetenciaközpont célja a nyílt forráskódú alkalmazások és a nyílt szabványok elterjedésének elősegítése a hazai és nemzetközi tapasztalatok, illetve a szükséges szaktudás biztosításával. Az ODFA Magyarország a Központ céljait támogatja, ám féltő, hogy az eddigi legnagyobb mértékű állami támogatással elindult szabad szoftveres kezdeményezés nem váltja be a hozzá fűzött reményeket.

A Szabad Szoftveres Kompetenciaközpont vezetése zömmel FSF.hu aktivistákból áll. **A Központ létrejöttét nem előzte meg valódi egyeztetés a szakmai szervezetekkel és a szakmai közösségekkel.** Egyelőre homály fedí, hogy a Központ milyen államigazgatási intézmények átállítását tervezi a közeljövőben, és ezt milyen terv alapján valósítja meg, ahogy azt is, hogy milyen konkrét problémákat fog megoldani a szervezet. A sajtóban megjelent információk szerint viszont "a központ számos potenciális külföldi partnerrel is felvette a kapcsolatot", ami a konkrét cél ismeretének hiányában értelmezhetetlen.

A további sajtóhírek szerint az "E-Közigazgatási Szabad Szoftver Kompetencia Központ kezdeményezéséhez az országban elsőként Újbuda Önkormányzata csatlakozott" 2012 novemberében. Az együttműködés részleteiről nem érhetők el információk, ugyanakkor 2012 decemberében Újbuda Önkormányzata bejelentette, hogy a Revevol nevű, dedikáltan Google partner céggel együttműködve "Google App Engine-en és Google Dokumentumokon alapuló testületi rendszert hoztak létre". Az itthon is elérhető hazai megoldások ellenére az Önkormányzat egy olyan megoldás mellett döntött a képviselő-testületi munka támogatására, amelynek még a régióban sincs elérhető referenciája, hiszen "a Google a közigazgatási szférában Közép-Kelet-Európában először az Újbudai Önkormányzattal kötött megállapodást". Lehetséges, hogy a Szabad Szoftveres Központ által említett potenciális külföldi partnereket egyike épp a Google volt?

Meglátásunk szerint ezernyi érv szól az ellen, hogy egy hazai közhivatal egy amerikai szolgáltató felhőjébe költöztesse adatait. **Nemzetbiztonsági veszélyt jelent, ha egy Önkormányzat működése során keletkezett információk és bizalmas adatok, dokumentumok** - az előterjesztések, az ülések napirendje, a képviselő-testületi, illetve bizottsági jegyzőkönyvek, ideértve a zárt ülések anyagait, a helyi lakosok kérvényeit, a támogatásokról és segélyekről szóló határozatokat - **egy amerikai magáncég szerverein lesznek tárolva.** Ezen információk a megfelelő kezekben komoly értéket vagy veszélyt jelenthetnek, nem véletlen, hogy a törvényalkotók rengeteget dolgoztak azért, hogy a közadatvagyon ne kerülhessen magáncégek birtokába és csak az Állam vagy az adott közintézmény kezelhesse.

Ráadásul a Google alkalmazásai bár nyílt forráskódon alapulnak, egyáltalán nem nyíltak, azaz magántulajdonban vannak, az amerikai tulajdonos tehát bármikor úgy dönthet, hogy változtat az árazáson, illetve korlátozza az adott megoldás elérését. Az ügy pikantériája, hogy alig egy héttel a megállapodást követően a Google bejelentette, hogy megszűnik a GoogleApp-ok ingyenessége, egyértelműen igazolva Szövetségünk aggályait.

Az ODFA-ról

Szövetségünk, az ODFA Magyarország 2008-as megalakulása óta azon dolgozik, hogy megismertesse a döntéshozókkal, az informatikai szakemberekkel és a közvéleménnyel a Nyílt Dokumentum Formátumot (ODF), tudatosítsa előnyeit és kapcsolódó lehetőségeit.

Az ODFA nemzetközi támogatottsága rohamosan növekszik, az alapító 36 taghoz képest ma már 370 intézményi tagja van 51 országban. Az utóbbi három évben világszerte Magyarország mellett több tucat ország - többek között Belgium, Brazília, Horvátország, Dánia, Franciaország, Japán, Malajzia, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Oroszország, Dél-Afrika, Svájc, Svédország - fogadta el az ODF-et nemzeti

szabványként. Ez azt jelenti, hogy ezekben az országokban a közintézményeknek be kell fogadniuk az állampolgárok, vállalatok és intézmények által küldött nyílt dokumentumformátumot. Hét ország kormányzata, Belgium, Brazília, Dánia, Horvátország, Franciaország, Németország és Norvégia és számos európai ország tartománya kötelezi törvényi szinten a közigazgatási és közoktatási intézményeket az ODF használatára. Az Európai Unió több tagállamának nemcsak elfogadott, hanem egyenesen kötelező a nyílt dokumentumformátumok, így például az .odf alkalmazása.

Szövetségünk 2008-as tanulmányában kimutatta, hogy a jelenleg alkalmazott irodai szoftverek központilag támogatott alkalmazása százmilliárdos nagyságrendű kárt okoz az államnak. Az európai tapasztalatok azt mutatják, hogy az új Microsoft szoftverek beszerzése előnytelen üzlet, mivel a jelenleginél még drágább szoftverek sem hoznak kimutatható hasznot felhasználóiknak. Azokban az uniós tagállamokban, ahol a kormányzati informatikai kérdésekben központilag döntenek, a nyílt szabványok, a nyílt dokumentumformátum (ODF) kötelező államigazgatási alkalmazásáról hoztak kormányrendeletet – az Európai Unió ajánlásának megfelelően.

Az ODF-ről

Az informatikai rendszerek, közművek megfelelő szintű együttműködése szempontjából kiemelkedően fontos a megfelelő szabványok, formátumok alkalmazása. A nem szabványos rendszerek, formátumok alkalmazása ugyanis jelentős többletköltséget ró a közintézményekre és ezáltal az egész társadalomra, mert nem teszi lehetővé a költséghatékony, nyílt szabványú szoftverek alkalmazását, az informatikai rendszerek egyes elemeinek továbbfejlesztését, cseréjét és a szolgáltatók valódi versenyeztetését. Ráadásul a nem megfelelően szabványos formátumok elérhetősége korlátozásokkal járhat, a nyílt ODF dokumentumformátumot alkalmazva viszont bármilyen operációs rendszeren, platformon hozzáférhetőek lesznek a felhasználók számára az elektronikus formátumú kormányzati, önkormányzati információk, dokumentumok - nemcsak a jelenben, hanem akár a távoli jövőben is.

Az állami szolgáltatások felhasználói, azaz intézmények, vállalkozások és állampolgárok közvetlenül érdekeltek a nyílt szabványok közigazgatási alkalmazásában, mivel egy valóban nyílt e-közigazgatási rendszer esetében nem kell megvásárolniuk drága, zárt forráskódú irodai szoftvereket ahhoz, hogy használhassák az állam által működtetett informatikai közműveket.

Bár a hatályos rendeletek szerint a közintézményeknek el kell fogadniuk a nemzeti szabványként jegyzett ODF-et, tucatnyi kiemelkedően fontos állami szolgáltatás kapcsán nem biztosított az ODF formátum alkalmazhatósága, befogadása.

Budapest, 2013. január 21.

Az ODFA magyar tagozatának elnöksége
elnokseg@odfalliance.hu

Kapcsolódó linkek

Az ODFa Magyarország honlapja

<http://www.odfa.hu>

Nemzeti szabvány lett az ODF (2009)

<http://www.origo.hu/techbazis/szamitogep/20090715-nemzeti-szabvany-lett-magyarorszagon-a-nyilt-dokumentumformatum-odf.html>

FIDESZ a Microsoft túlkapásai ellen (2009)

<http://einclusion.hu/2009-04-05/szabad-ut-a-nyilt-forraskod-elott>

Nyitrai bejelentései az OpenOffice konferencia megnyitóján (2010)

<http://nyitraizsolt.hu/munkam/nyitottak-vagyunk-a-nyilt-szoftverekre-es-szabvanyokra>

<http://www.origo.hu/techbazis/szamitogep/20100901-a-kormany-elvben-mar-tamogatja-szabad-szoftvereket.html>

Digitális Cselekvési terv (2011)

www.nih.gov.hu/strategiaalkotas/informatika/digitalis-megujulas (.pdf formátum)

<http://www.origo.hu/gazdasag/hirek/20110615-interju-nyitrai-zsolttal-a-nemzeti-fejlesztesi-miniszterium-informatikai-allamtikaraval.html>

<http://hirlevel.egc.hu/2011/06/02/a-kormany-atter-az-odf-formatumra>

A Kormány nyílt szoftverekre állítja át az oktatást

http://index.hu/tech/2011/06/30/elbuktak_az_ingyen_windowst_a_hallgatok/

<http://www.bitport.hu/kozigazgas/harom-honap-alatt-kell-atternie-a-kozigazgasnak-a-nyilt-szabvanyokra>

A kormány visszakozik, megállapodik a licence-ekről

<http://sulihalo.hu/ajanlo/aktualis/6282-folytatodhat-a-tisztaszoftver-program-2012>

Lázár János bejelenti az "ingyenes digitális oktatási alapsomagot"

<http://www.bitport.hu/trendek/microsoft-office-365-oktatas-ingyen-szolgalatas>

http://index.hu/tech/2012/06/14/webes_munkakornyezetet_kapnak_a_diakok

Az ODFa reagál Lázár bejelentésére

<http://techcorner.hu/computerworld/az-ajandek-lo-foga.html>

http://index.hu/tech/2012/06/20/odfa_mindenkinek_ingyen_szoftvert_adunk

Újbuda Linuxra készül

<http://infopoly.info/linossgov/2012/12/jbuda-linuxra-kszl>

Orbán Viktor találkozott a Microsoft fejesével (2012 november)

http://hvg.hu/itthon/20121108_Orban_kevin_turner

<http://mno.hu/gazdasag/a-microsoft-vezetoivel-targyalt-orban-1116027>

Szűjjártó Péter bejelenti a stratégiai együttműködést

<http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/strategiai-egyuttmukodesi-megallapodast-kotott-a-kormany-es-a-microsoft>

http://index.hu/gazdasag/2012/12/12/a_microsoft_is_jo_multi_lett